

Bevezetés

Mi jön a válság után? Mi jönne? Hát újabb válság!

Mostanában sokat hallani ezt a kényszerű poénkodást, pedig egy éve már arról is beszéltek neves szakemberek, hogy lassan elindul a növekedés, s vége lesz a gazdasági megpróbáltatásoknak. Most már nem mondják. Sőt... Európát egyre többen a krónikus válság kontinensének minősítik, az Európai Unió a tehetetlenkedés szimbóluma lesz. Az euróövezet recseg-roppog, vészjósló előrejelzések szerint csoda kell ahhoz, hogy jelenlegi formájában egyben maradjon.

Magyarország kilátásai sem biztatóak: itt a válság túl régóta tart ahhoz, hogy optimistán tekintsünk a jövőbe. Nekünk már elégünk van a világgazdasági válságból, az Európai Unió kínlásából, és a belső cikk-cakkokból. Bennünket szinte csak az izgat, mikor lesz már végre jobb. Persze, az se mindegy, Európára milyen jövő vár, hiszen mégiscsak itt élünk, és 2004-től az Európai Unió tagjai is vagyunk, de erről se szívesen beszélünk. Csalódtunk. Majdnem mindenben és majdnem mindenkiben. Mást vártunk, mint amit kaptunk. A rendszerváltás nem hozta el a várva várt jólétet.

Mostanában különösen nincs jó kedvünk. Az újabb válság elől mi sem menekülhetünk. Csak azt nem tudjuk, most mit tegyünk? Tehetünk mi egyáltalán valamit? Vagy kis-közepes ország polgáraként törődünk bele sorsunkba, s meneküljünk a történelmi példákhoz, melyek azt bizonyítják, bennünket, magyarokat aztán tényleg nem kíméltek a sors csapásai. Tehát sorsszerű, ami velünk történik.

Tényleg sorsszerű? Vagy csak az történik velünk s országunkkal, ami a realitásokkal nem igazán számoló emberekkel, cso-

portokkal szokott történni: a válság megrendített bennünket, mert védekező mechanizmusunk az indokoltnál gyengébb volt.

Nézzünk hát szembe a realitásokkal! Ezt teszi most a világ sok országa, kormánya, polgára, és sokaknak bizony keserű a következtetés: lehetett volna jobb, lehetett volna másképp is, ha... Tehát nemcsak mi magyarok merengünk a múlt ballépésén. Pedig ennek már nincs túl sok értelme, legfeljebb a tanulságok levonásához érdemes számba venni, mit és hol rontottunk el. De utána tovább kell lépni. Nézzük inkább azt, mit hozhat a jövő. Jót vagy rosszat? Könnyebb vagy nehezebb életet? Kinek ilyet, kinek olyat. Még vannak lehetőségek.

E könyv amolyan gondolatébresztő, gondolkodásra készítő olvasmány kíván lenni a jövőhöz vezető úton. Kérdések akadnak bőven, ám egyértelmű, mindent eldöntő válaszok nem. Már csak azért sem, mert még neves Nobel-díjas közgazdászok se vállalják, hogy megmondják a tutit. S ha mégis elkövetnék ezt a meggondolatlanságot, a következő nap biztosan akad egy másik Nobel-díjas, aki ezt kapásból cáfolja.

Bonyolulttá vált tehát a világ. Egy azonban bizonyos – lehet ilyet egyáltalán mostanában kijelenteni? –, hogy a kapitalizmus marad. Bár egyre több tudós elme keresi a „boldogabb” kapitalizmus receptjét és azt, miként lehet a mindenható profit mellé valamilyen módon a közjót is becsempészni, s hogy a tőketulajdonosoknak az is számítson, miként alakul környezetük, fontos legyen, hogyan él az adott társadalom többsége, milyen a közbiztonság, a közoktatás, az egészségügyi ellátás, a tudomány, a kultúra.

Ez most inkább csak egy kívánságlista, egy minden alapot nélkülöző álmom? A most a létező kapitalizmus inkább a rémálomszerű állapotába érkezett?! Lehet. Sokaknak biztosan így van, akadnak, akik most is megtalálják számításukat. Akárhogy is

van, akárhogy is lesz, kapitalizmus, volt, van és lesz. Ezért csak remélni lehet, hogy a könyvben megszólaló szakembereknek igazuk van: a kapitalizmus öngyógyító mechanizmussal rendelkezik. Ha túl nagy a baj, akkor elkezdődik a korrekció. Néha kicsit későn, s akkor ez a korrekció nagyon fájdalmas, nagyon romboló is tud lenni. Most mintha ezt a szakaszt élnénk meg. Ám a korrekció után újra beindul a motor, a piac, a magántulajdon, a profit alapján. S talán egyszer eljön az a kor is, amikor a termelésben, a szolgáltatásban dolgozó cégeket és vezetőiket a közjó legalább annyira mozgatja majd, mint a profit, a mindenáron való növekedést pedig végérvényesen felváltja a fenntartható fejlődés. Ami nem mindig növekedés.

Rém? Álom? Kapitalizmus! E könyv alapjául azon 18 hazai cégvezető, közgazdász és szociológus gondolatai szolgálnak, akikkel az elmúlt hónapokban háttérbeszélgetésen vettük sora, mi jön a válság után. A válságnak ugyanis egyszer csak vége lesz. Érdeemes hát felkészülni arra a korra, ami majd akkor meghatározza életünket, lehetőségeinket. Azt senki nem állította, hogy az új kor alapjaiban más lesz, mint a mostani, tehát nincs szó a kapitalizmus végétől, de nagy lehet a változás. S az új feltetelek első pillantásra zordak, talán embertelenek is lesznek. Második pillantásra azonban talán már az is felfedezhető, hogy egy racionálisabb kor elé nézünk. Ahol – talán – az értelmetlen, túlhajtott fogyasztást az ésszerűbb dolgok váltják fel. Ezt sokan úgy éljük majd meg, hogy bizonyos eddigi vívmányokról le kell mondanunk. S ez fájni fog. Főleg akkor, ha nem értjük, mi miért történik.

E könyv olvasói egy kicsit talán közelebb jutnak a folyamatok megértéséhez, elfogadásához, s akkor talán már könnyebb lesz a saját, sikeres életstratégiát kialakítani. Ami minden embernél más és más lehet.